A viharos egyensúly, avagy az intézményi átmenetek

Kocsisné Juhász Éva

2026. november 6.

VEZÉRGONDOLAT

A gyermek fejlődése folyamatos. Csak az intézmények szeretik a szeptember elsejét.

Bölcsőde → Óvoda → Iskola → Felső tagozat

A fejlődés nem frissül automatikusan az új tanév első napján.

stresszfaktorok

környezet változása
szervezeti változás
szociális tér változása
normatív krízis

Mi változik a gyermekek szemszögéből?

kapcsolatai, a napirendje, a szerepei, a vele szemben támasztott elvárások, az önmagáról kialakított képe, sőt, bizonyos értelemben az is, ahogyan a világban elfoglalt helyét értelmezi.

Mire van szüksége?

új képességekre, új megküzdési stratégiákra és sok esetben újfajta támogatásra

Vajon a bölcsőde és az óvoda ismeri egymás működését?
Az óvoda és az iskola hasonlóan gondolkodik a gyermek szükségleteiről?
Az alsós tanító és a felsős szaktanár tud valamit egymás pedagógiai tapasztalatairól?
A család partnerként vesz részt az átmenetben?
És ami talán a legfontosabb: maga a gyermek kap-e valódi szerepet a saját átmenetének alakításában?

Normatív krízis ≠ intézményváltás
A fejlődési feladat és a környezeti változás találkozása.

Kapcsolat

Erikson

Autonómia → kezdeményezés → kompetencia → identitás

Bronfenbrenner

A gyermek a család, az intézmény és a közösség kapcsolatrendszerében fejlődik.

„Amikor nemcsak a gyermeknek, hanem a családnak, a pedagógusnak, az intézménynek és a rendszernek is változnia kell.”

A gyermek ugyanaz marad. Csak hirtelen mindenki mást vár tőle.

Három átmenet – három domináns gyermeki kérdés.

Bölcsőde—óvoda: „Biztonságban vagyok-e az új helyen?”

érzelmi és kapcsolati változás:
elválás
új felnőttek
új csoport
új szabályok
új napirend

önállósulás
kiszámíthatóság
felnőttek segítsége

Óvoda—iskola: „Meg tudok-e felelni az új elvárásoknak, és megőrizhetem-e közben az önbizalmamat?”

szemléletváltás:
szervezett tanulási feladatok
kötöttebb időkeretek,
teljesítményelvárások
értékelés

a játék és a „tanulás”
tevékenység és a feladat
cselekvés és a verbalitás
differenciálás és az standardizálás
sikerélmény?

Alsó—felső tagozat: „Meg tudom-e őrizni a kompetenciaérzésemet, és megtalálom-e a helyemet az új rendszerben?”

több szaktanár
többféle elvárás
kortársak
erősségek
fejleszthető területek

önálló tanulás fokozott igénye
komplexebb tananyagszervezés
serdülőkor
önértékelés
társas viszonyok
érzelmi működés

A rendszer fő ellentmondásai

„Attól, hogy a gyermek jól teljesít az iskolában, még nem biztos, hogy jól is van benne.”

Folytonos fejlődés … és tagolt intézményrendszer

Kapcsolati biztonság igénye ↔ személyi változások

Tanulási folytonosság ↔ eltérő pedagógiai kultúrák

Komplex gyermeki fejlődés ↔ széttagolt szakmai működés

Egyéni szükségletek ↔ standardizált intézményi feltételek

Jóllét és kapcsolódás … és tanulmányi teljesítménymutatók

Érzelmi biztonság ↔ teljesítményelvárások

Kapcsolódás, közösséghez tartozás ↔ egyéni eredményesség

Pszichés jóllét ↔ mérhető tanulmányi mutatók

Belső motiváció, kíváncsiság ↔ külső értékelés

Egyéni fejlődés, erőfeszítés ↔ standardizált követelmények

Beilleszkedési időszükséglet ↔ azonnali teljesítményelvárás

Gyermeki önértékelés ↔ társas összehasonlítás

Szubjektív biztonságérzet ↔ objektív teljesítményadatok

A rendszer fő ellentmondásai

„Attól, hogy a gyermek jól teljesít az iskolában, még nem biztos, hogy jól is van benne.”

Egyéni fejlődési utak
… és egységes életkori, évfolyamos elvárások

Egyéni fejlődési ütem, mintázat ↔ életkorhoz kötött, egységes fejlődési normák

Személyes képességek, erősségek ↔ standardizált követelmények

Egyéni iskolai felkészültség ↔ életkorhoz kötött iskolakezdés

Eltérő tanulási tempó ↔ egységes haladási ütem

Egyéni tanulási utak ↔ kötött tantervi struktúrák

Fejlődési szükségletek ↔ életkori és évfolyamos besorolás

Egyéni előrehaladás ↔ társas összehasonlítás

Gyermeki sokféleség ↔ homogén csoportokra építő elvárások

Szakmai együttműködés
… és eltérő szervezeti/ágazati keretek

Folytonos gyermeki fejlődés ↔ széttagolt szakmai támogatás

Komplex gyermeki szükségletek ↔ elkülönült szakmai kompetenciák

Intézményközi együttműködés igénye ↔ eltérő ágazati és szervezeti keretek

A gyermekről szerzett komplex tudás ↔ hiányos szakmai információátadás

Közös fejlesztési célok ↔ intézményenként eltérő prioritások

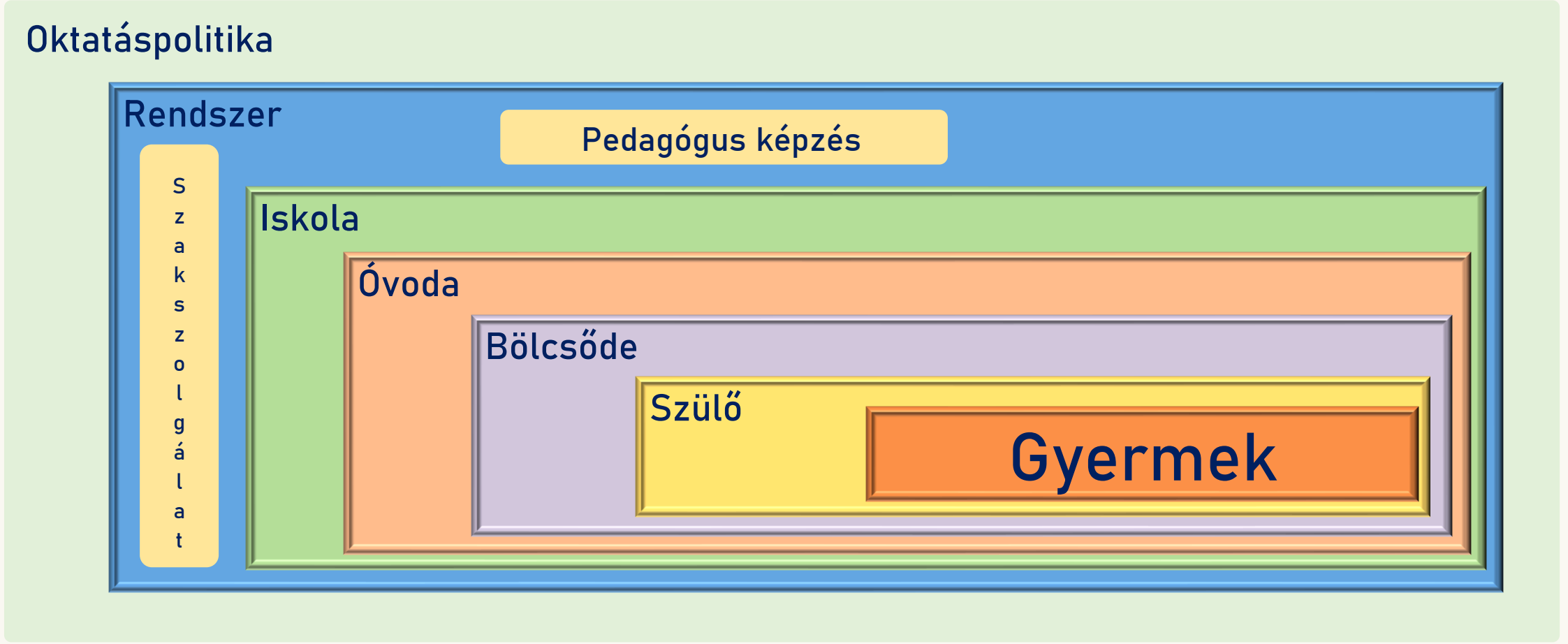
Szakmai, szinergikus teammunka igénye ↔ párhuzamos, elszigetelt szakmai működés, korlátozott idői és szervezeti feltételek

Közös felelősségvállalás ↔ széttagolt feladat- és felelősségi körök

Pedagógiai folytonosság ↔ eltérő nevelési és tanulásszervezési kultúrák

Mi lenne, ha nemcsak a gyermeket készítenénk fel az iskolára, hanem az iskolát is a gyermekre?

Hány burok van a gyermek körül? Ki tud változtatni?

MIRE LENNE SZÜKSÉG?

Átmenet = folyamat, nem esemény

Felkészült-e az intézmény a gyermek fogadására?

Ismerkedés · egyeztetés · szükségletek

Kire kell felkészülni? Az iskolaérett gyermek fogadására?

Kiknek, hogyan kellene jelen lennie a folyamatban?

Kapcsolat · fokozatosság · rugalmasság

Kinek kell felkészülni? A gyereknek? Pedagógusnak? Szülőnek? Intézménynek? Rendszernek? Oktatáspolitikának?

Mi van a gyermekkel?????

Mit él át a gyermek? Mit ért meg a változásból? Mitől fél? Minek örül? És mit szeretne ő maga? Megtalálja-e a gyermek a helyét, és képes-e kibontakozni az új intézményi környezetben?

Jóllét · részvétel · visszacsatolás

Mindenki tudja, mire van szüksége a gyermeknek. Már csak őt kellene megkérdezni…

A gyermek nem célcsoport, hanem résztvevő.

Érzelem, kötődés, tanulás, játék

Diverzitás

Biztonságos kapcsolat

A kapcsolódás teremti meg a felfedezés bázisát.

Érzelmi ko-reguláció

A segítséggel történő megnyugvásból alakul az önszabályozás.

Aktív tanulás

Tapasztalat, társas interakció, próbálkozás.

Játék

Nem jutalom: tanulási és érzelmi feldolgozási közeg.

A reziliens gyermek nem az, aki soha nem esik el. Hanem aki tudja, hogyan álljon fel – és kitől kérhet segítséget.

A gyermeknek legyen hangja – és hatása

Részvételiség: nem elég meghallgatni, figyelembe is kell venni.

01 TÉR

02 HANG

03 MEGHALLGATÁS

04 BEFOLYÁS

Rajz · játék · beszélgetés · közös projekt · gyermeki/tanulói javaslat

**A szülő a gyermek szakértője. A pedagógus a pedagógiáé.
Kár lenne, ha nem beszélnének egymással.**

A család folytonosságot ad

3 éves korban

Megnyugtatás, rutin, biztonság, fokozatos elválás.

6–7 éves korban

Bátorítás, tanulási motiváció, kudarc elfogadása.

10–11 éves korban

Önállóság támogatása, meghallgatás, bizalom.

A partnerség nem a szülők hibáztatása és nem az intézményi felelősség áthárítása.

Kétféle tudás – közös felelősség.

Integráció?
Mit jelentenek a sajátos nevelési igényű gyermekek számára az átmenetek?

Minden gyermek más. Csak némelyiküknek erről papírja is van.

A kategória lehet támpont a támogatáshoz – de nem a gyermek teljes leírása.
Megvannak-e a szükséges személyi feltételek?
Megvannak-e a szükséges tárgyi feltételek?

Nem egyforma segítség – méltányos részvétel

- SNI
  Hozzáférés, szakmai és fejlesztési folytonosság
- BTMN
  Differenciálás, strukturálás, erősségek
- HH/HHH
  Eszköz- és lehetőséghozzáférés, partnerség
- Tehetség
  Gazdagítás, kihívás, érzelmi támogatás

Inklúzió = hozzáférés + tényleges részvétel + fejlődési lehetőség

PEDAGÓGUSOK ÉS SEGÍTŐ SZAKEMBEREK A FOLYAMATBAN

Pedagógiai válaszok – együtt, reflektíven

ADAPTIVITÁS

Más gyermek → más út

REFLEXIVITÁS

Mi mást jelenthet a viselkedés?

RESZTORATÍV SZEMLÉLET

Kapcsolatok és bizalom helyreállítása

TEAMMUNKA

Közös értelmezés és tervezés

REZILIENCIA

Gyermek és pedagógus támogatása

EVIDENCE + INTUÍCIÓ

Bizonyíték, tapasztalat, ellenőrzés

A gyermek komplex. A problémái sem olvasták el, melyik szakember kompetenciájába tartoznak.

Három támogatási szint, egy személyes út

MINDENKINEK

Átmeneti program · befogadó közösség · fokozatosság

AKINEK TÖBB KELL

Kiscsoportos segítség · készségfejlesztés · mentor

EGYÉNRE SZABVA

Egyéni terv · család és szakemberek · utánkövetés

Megismerni → bevonni → támogatni → visszajelezni

Az átmenet nem szeptember elsején kezdődik. És szerencsés esetben nem is szeptember másodikán ér véget.

Honnan tudjuk, hogy működik?

- ✓ Biztonságban érzi magát?
- ✓ Van kihez fordulnia?
- ✓ Vannak kapcsolatai?
- ✓ Részt tud venni?
- ✓ Megőrizte kíváncsiságát?
- ✓ Fejlődik és kap segítséget?

ZÁRÓGONDOLAT

Nem elég, hogy a gyermek befér az új rendszerbe. Helye is legyen benne.

Köszönöm a figyelmet!

Válogatott elméleti és szakmai támpontok

- Erikson, E. H. (1963): Childhood and Society.
- Bronfenbrenner, U. (1979): The Ecology of Human Development.
- Bowlby, J. (1988): A Secure Base.
- Vygotsky, L. S. (1978): Mind in Society.
- Masten, A. S. (2014): Ordinary Magic.
- Lundy, L. (2007): Voice is not enough. BERJ, 33(6), 927–942.
- OECD (2017): Starting Strong V – Transitions from ECEC to Primary Education.